

59 הכתוב למעט את הספק, וכי מנין היינו סבורים לחייבו שהוצרך
60 הכתוב למעטו.
61 מתרצת הגמרא: אָמַר אַבְיָי, בְּשִׁבְצֵיזוּ ניכרות מִבְּחוּץ, אבל הגיד
62 עצמו טמון ומכוסה, וניכר שהוא זכר, או הוצרך הכתוב למעטו,
63 שאף שהוא ודאי זכר מכל מקום אינו חייב בראייה.
64 אָמַר מֵר – שנינו בברייתא שהובאה לעיל, 'כָּל זִבְוֵרָה, לְרִבּוֹת אֶת
65 הַקְּטָנִים.
66 מקשה הגמרא: וְהָתֵנּוּ במשנתנו, הכל חייבים בראייה חוץ מִחֶרֶשׁ
67 שׁוֹמֵה וְקָטָן, נמצא שיש סתירה בין המשנה לברייתא.
68 מתרצת הגמרא: אָמַר אַבְיָי, לֹא קָשְׁיָא, כָּאֵן – בברייתא מדובר בְּקָטָן
69 שְׁהֵינֵי לגיל שהוא ראוי לְחִינוּךְ, שאביו חייב לחנכו במצוות, ולגבוי
70 שנינו שהוא חייב בראייה, ואילו כָּאֵן – במשנה מדובר בְּקָטָן שְׁלֹא
71 הֵינֵי לְחִינוּךְ, שאינו חייב בראייה.
72 מקשה הגמרא על התירוץ: הרי מצות ראייה בְּקָטָן שְׁהֵינֵי לְחִנוּךְ,
73 רק מִדְּרַבְּנָן הִיא, ואילו בברייתא דרשו מפסוק שקטן חייב בראייה,
74 וכיצד ניתן לומר שכוונת הברייתא היא לקטן שחייב משום חינוך.
75 מתרצת הגמרא: אִי, הָכִי נָפִי – אכן, כך באמת הדבר, שקטן
76 שהגיע לחינוך חייב רק מדרבנן, וקָרָא אֲכַמְתָּא בְּעָלְמָא – הפסוק
77 שהביאה הברייתא אינו אלא סמך למצות חינוך שתיקנו חכמים.
78 שואלת הגמרא: וְאֵלָּא מאחר שלא לומדים מתיבת 'כל' לחייב קטן,
79 קָרָא לְמַאי אֲתָא – לאיזה צורך נכתבה תיבה זו, ומה לומדים ממנה.
80 משיבה הגמרא: תיבת 'כל' נצרכת לְבִדּוּחָהּ (הדגן) [דְּתַנְיָא]
81 אַחֲרֵים אִמְרִים, הַקְּמָמִין – האוסף בידיו צואת כלבים כדי לעבד בה
82 עורות, וְהַמְצָרָה נַחֲשֵׁת – שצורף את הנחושת במקום שמוציאים
83 אותה מהקרקע, וְהַכּוּרֵסִי – מעבד עורות, שאינם יכולים לעלות
84 עם כל ישראל מפני שריחם רע, פְּטוּרִין מִן הָרְאִיָּה, מִשּׁוּם שְׁנָאֲמַר
85 'כָּל זִבְוֵרָה, ללמד שרק מי שְׁבִיבֵל לְעֻלּוֹת בִּיחוד עִם כָּל זִבְוֵרָה חייב
86 בראייה, יֵצֵא אֵלּוּ שְׂאֵינִי רְאוּיִן לְעֻלּוֹת עִם כָּל זִבְוֵרָה, שפטורים.
87 שנינו במשנה: 'נְשִׁים וְעֲבָדִים שְׂאֵינִי מְשׁוֹחֲרָרִים' וכו', פטורים גם הם
88 מראייה.
89 שואלת הגמרא: בְּשִׁלְמָא – מובן הדבר שְׁנָשִׁים פטורות מראייה,
90 כְּדֹאֲמַרְנָן – כפי שביארנו לעיל, שלמדו מתיבת 'זכור' למעט את
91 הנשים. אֵלָּא עֲבָדִים כנענים, מְנַלְן שהם פטורים מראייה.
92 משיבה הגמרא: אָמַר רב הוּנָא, אָמַר קָרָא – נאמר בפסוק (שמות כג
93 ה') 'שֵׁשׁ פְּעֻמִּים בִּשְׁנֵה יְרָאָה כָּל זִבְוֵרָה אֶל פְּנֵי הָאֱדוֹן ה', ולומדים
94 מכאן שרק מי שְׂאֵינִי לֹא אֵלָּא אֲדוֹן אַחֲרֵי, שהקב"ה הוא אדוניה, הוא
95 חייב בראייה, יֵצֵא זֶה – עבד כנעני, שֵׁשׁ לֹא אֲדוֹן אַחֲרֵי שהוא רכושו,
96 וחייב להישמע לדבריו, שאינו חייב בראייה.
97 שואלת הגמרא על התירוץ: הִיא, לְמַה לִּי קָרָא – מדוע צריך פסוק
98 למעט עבד כנעני מחיוב ראייה, מְכִידֵי – הרי הכלל הוא שְׁכָל מְצִינָה
99 שְׁהָאִשָּׁה חַיִּבָתָּה גַם עַבְדֵי כנעני חייב בָּהּ, וְכָל מְצִינָה שְׂאֵינִי הָאִשָּׁה
100 חַיִּבָתָּה בָּהּ, אִין הָעֲבָד חַיִּב בָּהּ, משום דְּגַמְר – דינו של עבד נלמד
101 בגזירה שוה 'לח' 'לח' מְאִשָּׁה, ואם כן, כיון שאשה פטורה מראייה,
102 גם עבד פטור, ואין צריך לימוד מיוחד לכך.
103 מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּינָא, לֹא נִצְרְבָה – מיעוט זה לא נצרך אֵלָּא
104 לְמַי שְׁחֵצִי עַבְדֵי וְחֵצִי בִן חוֹרִין, כגון שהיה עבד של שני שותפים
105 ואחד מהם שחרר את חלקו, שהיה מקום לחייבו בראייה מחמת
106 שחציו בן חורין, ועליו לימדה התורה שהוא פטור, משום שיש לו
107 אדון אחר.
108 הגמרא מביאה ראייה מהמשנה לדברי רבינא: דִּיקָא נָפִי – מדויק
109 כך גם מְדַקְתֵּנִי – ממה ששנינו במשנה, 'נְשִׁים וְעֲבָדִים שְׂאֵינִי
110 מְשׁוֹחֲרָרִין', ויש לשאול על כך, מִאי – מה הכוונה 'עבדים שְׂאֵינִי
111 מְשׁוֹחֲרָרִין', אִילְיָמָא – אם נאמר שהכוונה היא לעבדים שְׂאֵינִי
112 מְשׁוֹחֲרָרִין כָּלֵל, אם כן לִיתָנִי – שניקוט התנא 'עבדים' סְתָמָא –
113 בסתם, ובדאי שהכוונה לעבדים שאינם משוחררים. אֵלָּא, לֹא –
114 האם המשנה אינה עוסקת בעבדים שְׂאֵינִי מְשׁוֹחֲרָרִין וְגַמְרִי, אבל
115 משוחררים בחלקם, וּמִאי נִתְּנָה – ומי אלו העבדים שמשוחררים
116 בחלקם, הרי זה מי שְׁחֵצִי עַבְדֵי וְחֵצִי בִן חוֹרִין, שְׁמַע מִינָהּ – מוכח

1 כְּמֵי – כמו שור שְׁנָנָה פעם אחת שור אחר, ופעם אחת נגח הַמָּוֶר,
2 ופעם אחת נגח נְמָל, שאין אומרים שאינו נעשה מועד עד שיגח
3 שלש פעמים כל מין ומין, אלא הואיל ונגח שלש פעמים שלשה
4 מינים, אנו אומרים שהוא נוגח כל מין שרואה, וְנַעֲשֶׂה מוּעֵד לְכָל
5 מיני הבהמות. וכן כאן, כיון שעשה שלשה מעשי שטות, אין
6 נותנים לכל אחד מהם טעם בפני עצמו, אלא אומרים שאת כל
7 השלשה עשה משום שהוא שוטה.
8 אָמַר רב פפא, אִי שְׂמִיעַ לִיה לְרַב הוּנָא הָא דְתַנְיָא – אם היה שומע
9 רב הונא את מה ששנינו בברייתא, אִי הוּי שׁוֹמֵה, זֶה הַמְּאָכֵד כָּל מָה
10 שְׁנִינְתֵּינִים לוֹ, הָיָה חוֹרֵר בּוּ מִמָּה שֶׁהֵצִיךְ את כל
11 שלשת המעשים כדי להחשיבו שוטה, שהרי בברייתא מוכח שדי
12 במעשה אחד.
13 אִיפְעָיָא לְהוּ – הסתפקו בני הישיבה בביאור דברי רב פפא, בִּי הָיָה
14 הָרֵד בִּיה – כשהיה רב הונא חוזר בו, האם רק מִמְקַרְעַ כְּסוּתוֹ הוּא
15 דְתַנְיָא הָרֵד בִּיה – בזה היה חוזר בו, שדי במעשה זה לבדו כדי
16 להחשיבו שוטה, משום דְּתַנְיָא לְהָא – שהמקרה כסותו דומה לזה
17 שמאבד מה שנותנים לו, אבל לגבי היוצא יחידי בלילה והלן בבית
18 הקברות לו, הָיָה חוֹרֵר בּוּ, ואין די באחד מהם כדי שיחשב שוטה,
19 אִו דְלָמָּא מְבִלְהוּ הָיָה הָרֵד – או אולי היה חוזר בו לגבי כל שלשת
20 הסימנים, שבכל אחד מהם לבדו די להחשיבו שוטה.
21 מסיקה הגמרא: תִּיקָן – תעמוד שאלה זו בספק, שלא נפשטה.
22 שנינו במשנה: 'וּמוֹמָטוּס וְאֶנְדְּרוֹגִינוֹס' ב'ו', שגם הם פטורים מן
23 הראייה.
24 הגמרא מביאה ברייתא ששנינו בה את מקור הדין: תְּנִי רַבְּנִי, נאמר
25 בתורה (שמות כג ה') 'שֵׁשׁ פְּעֻמִּים בִּשְׁנֵה יְרָאָה כָּל זִבְוֵרָה אֶל פְּנֵי
26 הָאֱדוֹן ה', ודורשים את תיבת 'זכור', שיכול היה הכתוב לומר
27 'ראה כל זכור', והיינו למדים מכאן לְהוֹצִיא – למעט את הַנְּשִׁים
28 ממצות ראייה. וכיון שנאמר 'זכור', שהוסיף הכתוב אות כ'
29 מיותרת, הרי שמלבד הנשים בא הכתוב לְהוֹצִיא – למעט גם את
30 הַמוֹמָטוּס וְאֶת הָאֶנְדְּרוֹגִינוֹס, שגם הם פטורים מן הראייה. וממה
31 שנאמר 'כָּל זִבְוֵרָה' למדים לְרִבּוֹת אֶת הַקְּטָנִים, שהרי תיבת 'כל'
32 מורה על ריבוי.
33 הגמרא דנה בדברי הברייתא: אָמַר מֵר – שנינו בברייתא שהובאה
34 לעיל, 'זכור' לְהוֹצִיא אֶת הַנְּשִׁים. מקשה הגמרא: הִיא לְמַה לִּי קָרָא
35 – מדוע צריכים פסוק למעט נשים, מְכִידֵי, מְצִינָה עֲשֶׂה שְׁהוֹמֵן גְּרָמָא
36 הוּא – הרי ראייה היא מצות עשה שהוזמן גורם לה שתבוא, שהרי
37 אינה נוהגת בכל זמן, אלא רק בשלש רגלים, וְהַכֵּלל הוּא שְׁכָל
38 מְצִינָה עֲשֶׂה שְׁהוֹמֵן גְּרָמָא, נְשִׁים פְּטוּרוֹת מִמֶּנָּה, ואם כן אין צריך
39 למעט זאת מ'זכור'.
40 מתרצת הגמרא: אֲצַמְרִיךְ – צריכים למעט זאת מ'זכור' משום
41 שְׁכָלָא דְעֵתָא אֲמִינָא – היה עולה בדעתך לומר שנשים חייבות
42 בראייה אף שהוזמן גרמא, שכן נִילָף – נלמד בגזירה שוה 'רְאִיָּה'
43 'רְאִיָּה' ממצות הקהל, מִה לְהֵלֵן במצות הקהל נְשִׁים חַיִּבוֹת, אף
44 שהיא מצות עשה שהוזמן גרמא, שהרי נאמר בפירוש (דברים לא ה')
45 'הַקְהֵל אֶת הָעָם הָאֵנְשִׁים וְהַנְּשִׁים וְהַטָּף', אֵף כָּאֵן במצות ראייה
46 נְשִׁים חַיִּבוֹת, אף שהיא מצות עשה שהוזמן גרמא. קָא מְשַׁמְעַ לֹן –
47 מלמדת התורה בתיבת 'זכור', שְׁנָשִׁים פטורות ממצות ראייה, ואין
48 ללמוד מהקהל לחייבן.
49 אָמַר מֵר – שנינו בברייתא שהובאה לעיל, 'זכור', לְהוֹצִיא מוֹמָטוּס
50 וְאֶנְדְּרוֹגִינוֹס.
51 מקשה הגמרא: בְּשִׁלְמָא אֶנְדְּרוֹגִינוֹס אֲצַמְרִיךְ – מובן הדבר שהוצרך
52 הכתוב למעט אנדרוגינוס, משום שְׁכָלָא דְעֵתָא אֲמִינָא – היה עולה
53 בדעתך לומר שהואיל וְאִית לִיה צַד זְכוּרוֹת – מאחר שיש לו גם
54 סימני זכרות, לִיתָנִי – יתחייב בראייה משום סימני זכרות שבו, קָא
55 מְשַׁמְעַ לֹן – מלמדת התורה דְאֶנְדְּרוֹגִינוֹס בְּרִיָּה בְּפְנֵי עֲצָמוֹ הוּא,
56 ואינו נחשב 'זכר', ולכן פטור מראייה. אֵלָּא לגבי מוֹמָטוּס אינו מובן
57 מדוע הוצרכו למעטו מראייה, והרי סְפִיקָא הוּא – טומטום ספק
58 זכר ספק נקבה הוא, מִי אֲצַמְרִיךְ קָרָא לְמַעוּטֵי סְפִיקָא – וכי הוצרך